

Nr 268.

Av herr **Lindhagen**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående behovet och omfattningen av den påbjudna mobiliseringen utav landstormen m. m.

Statsutskottets utlåtande nr 86, varigenom tillstyrktes propositionen om bemyndigande för Kungl. Maj:t att för upprätthållande av rikets neutralitet förskottsvis disponera 50,000,000 kronor, blev i andra kammaren föredraget och avgjort efter att hava allenast varit en gång bordlagt. Detta undgick mig, som ej räknat med en dylik mot bruket stridande överrumpling, och blev jag därför betagen möjligheten att göra några tillämnade erinringar vid betänkandets föredragning. Av detta skäl tillåter jag mig nu i stället inom laga motionstid och med hänsyn till under riksdagen timade tilldragelser i korthet motionsvis framföra dessa erinringar.

För min del kan jag icke förena mig i utskottets hemställan, att riksdagen skall på förhand och obesedda, såsom det heter, »i allt» gilla regeringens bemödanden att till det yttersta upprätthålla rikets neutralitet.

Det är till en början anmärkningsvärt, vilken fullständigt undanskjuten ställning riksdagen, ehuru församlad, intager uti förevarande angelägenheter. Åtminstone borde man kunna begära, att riksdagen fordrade och erhöll rapporter om det allmänna läget och dess olika förskjutningar, såvitt oss angår, och att i någon mån riksdagen också erhöll någon vägledning rörande behovet av försvarsåtgärder och hur de ofantliga, begärda anslagen skola användas. Den gamla utrikespolitiska sekretessen, som det är en världsuppgift att slå till marken, befinner sig alldeles för väl under nuvarande förhållanden och man kan vara alldeles förvissad om att den går utöver behöriga gränser och att

mycket under dess skydd frodas, som under inga förhållanden kan anses lämpligt och försvarligt eller av förhållandena påkallat.

För det första måste man erinra sig, att disponerandet av de anslagna medlen knappast torde i realiteten ligga uti regeringens hand. Det är säkerligen officerskåren, den så kallade sakkunskapen inom armén, som till största del bestämmer vad som behöver och bör ske, och då kunna vi vara övertygade om att det verkliga behovet samt angelägenheten att också bespara folket lidanden och skattebördor ingalunda kommer till behörigt beaktande. Under sådana förhållanden synes det vara angeläget, att den allmänna meningen, som av sekretessen och militärväsendet alldeles undanskjutits, börjar sysselsätta sig något med dessa frågor.

Utan att här ingå på den av de senaste erfarenheterna alltmer aktuella frågan, om ett litet land i grund botten är bäst betjänat av en beväpnad eller obeväpnad neutralitet, har erfarenheten och situationen uppenbarligen visat, att någon omedelbar kränkning för vår neutralitet från vare sig Englands, Tysklands eller Rysslands sida ej föreligger och att farorna därför längre fram ej se vidare hotande ut. England har gått i kriget i uppgiven avsikt att försvara ett litet lands neutralitet. Tyskland ber hela världen om ursäkt för att den av ett oavvisligt nödtvång måste gå över Belgien på en viss punkt och uttalar sig genom åtskilliga pressorgan sympatiskt om den svensk-norska neutralitetsförklaringen. Ryssland, från vars tsar vi nyss mottagit ett tacksägelse-telegram, är nu naturnödvändigt hänvisat till defensiven inom Östersjöområdet. Alla tre makterna lära väl i varje fall vara så tillräckligt sysselsatta, att de icke hava intresse av att skaffa sig ytterligare en fiende. Mången inom vårt land frågar sig därför, om de nu pågående landstormsmobiliseringarne äro erforderliga i den omfattning, som äger rum. Man frågar sig ock, om alla dessa vaktposter, som blivit utsatta vid alla möjliga ställen, även djupt inne i landet, äro av behovet påkallade, och det förefaller mången som en del av denna personal hellre borde beredas tillfälle att försörja sig och sin familj i stället för att staten nu skall övertaga denna dubbla försörjningsplikt. Särskilt gäller detta just nu jordbrukare av olika slag. Däremot kan det ju möjligen vara en fördel för åtskilliga industriarbetare uti rörelser, som nedlagts på grund av den allmänna stagnationen, att genom den ifrågavarande tjänstgöringen i stället erhålla något statsunderstöd. Det kan icke vara riktigt eller nyttigt, att på åtskilliga orter, enligt den uppfattning, som där också gör sig gällande, landstormsmobiliseringarne mera framstå såsom ett uttryck för militärbefällets yrkesintresse att få experimentera i

största möjliga utsträckning med ett fingerat krigstillstånd än för ett verkligt behov.

En annan mycket stor olägenhet utav ett onödigt stort försöksområde är också, att befolkningen även på sådana trakter hålles i en oavslätlig oro och ovisshet om, hur sakerna egentligen ställa sig. Detta inverkar också nedtryckande på den allmänna rörelsen, vilken för befolkningens utkomst och ekonomi det är så viktigt att åter få i gång efter alla dessa »krigshelgdagar», såsom en tidning ganska träffande kallat det på många sätt rent av arrangerade stilleståendet i handel och vandel. Man borde åtminstone vinnlägga sig om, att mobiliseringsövningarna fingo försiggå i största möjliga obemärkthet, och icke ibland nästan rent av söka till synes annonsera ett krigstillstånd.

Förtjänt av närmare uppmärksamhet är också en annan sida av saken. Det förspörjes från allt talrikare håll, vilket också är ganska förklarligt, att många bland officerarne låta sin yrkesmässiga hänförelse för kriget och deltagande i detsamma taga sig alltför positiva uttryck. Särskilt lär mobiliseringen av landstormen mångenstädes utnyttjas för propaganda för sådant ändamål, och i all synnerhet måste den naturligtvis lämpa sig därtill, där allvarligare sysselsättningar med dess omedelbara ändamål saknas. På detta sätt kan denna mobilisering verka till att snarare inveckla oss i faror i stället för att förekomma desamma.

Slutligen bör, synes det, någon större omtanke, än som sker, ägnas den ekonomiska sidan av saken. Man är nu beredd, förefaller det, att i blinda betunga landet med oerhörda bördor både för framtiden och för tillfället. Att redan nu slå fast en så kostsam härorganisation, som kan träda i kraft först efter det europeiska krigets avslutande, synes vara en synnerligen omtvistlig förtänksamhet. De tillfälliga utgifter åter, som omedelbart krävas, böra som sagt, enligt min uppfattning, icke få leda till fullständig undergivenhet för de militära fordringarne och det slöseri, som därav lätt följer. Men dessutom synas dessa tillfälliga utgifter liksom också en mycket avsevärd del av de permanenta böra läggas mest på de bärkraftiga skuldorna dels därför, att den redan rådande fattigdomen i alla fall blir på detta sätt allt större och dels därför att endast genom en sådan beskattning någon dämpare synes kunna läggas på de förmögnare samklassernas fullständiga obenägenhet att hålla någon måtta i sin iver för militärbudgetens höjande. Som det nu går, icke blott ökar man fattigdomen i landet, utan berövar även i allt större utsträckning de mindre bemedlade deras medborgerliga rösträtt, som stupa på utskuldstrecket och fattigstrecken. Det

borde varit en självklar sak, att genomförandet av en sådan militärbudget, som nu ifrågasättes, hederligen icke kunde ifrågakomma annat än i samband med borttagandet av dessa rösträttsstreck liksom även av könsstreck, då även kvinnorna få bära sin dryga anpart av bördorna.

Det hemställes alltså nu till en början:

att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte

1) meddela riksdagen någon underrättelse, i vad mån och på vad sätt de påbudna landstormsmobiliseringarna betingas av situationen ävensom tillse, att de ej genom alltför stort militärt nit vidgas utöver behovet;

2) hålla hand däröver, att ej dessa mobiliseringar genom sin anordning hålla befolkningen i onödig oro eller här och var till äventyrs rent av utnyttjas för att uppjaga en stämning, som snarare kan motverka deras verkliga ändamål.

Stockholm den 14 augusti 1914.

Carl Lindhagen.
